

Οι Τελευταίες Εξελίξεις που Παρατηρούνται στη Χώρα μας στον Τομέα των Βιβλιοθηκών

Από Σάββα Πετρίδη
Επιθεωρητή Βιβλιοθηκών

Αγαπητοί φίλοι και συνάδελφοι,

Μου έχει δημιουργήσει τρομερή εντύπωση το ενδιαφέρον σας και η ζωντανή συζήτηση που έγινε εδώ σήμερα γύρω από το θέμα βιβλιοθήκες για τις οποίες τόσο λίγο μιλούν και νοιάζονται οι άνθρωποι στον τόπο μας. Για ν' αλλάξει η ατμόσφαιρα που έχει γίνει κάπως μελαγχολική θα σας αναφέρω μερικά έργα που έχουν γίνει και ορισμένες διεργασίες που βρίσκονται σε εξέλιξη και που μας αφήνουν να ελπίζουμε προς ένα καλύτερο μέλλον. Αρχίζω την αναφορά μου με τις εξελίξεις που συνέβηκαν μέσα στην τελευταία δεκαετία. Ο χρόνος 1976 ήταν ένας πολύ καλός σταθμός γιατί είχαμε καταφέρει χάρη στη συνεργασία μας με την Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκονόμων να στείλουμε κατά τη διάρκεια αυτού του χρόνου 17 άτομα που εργάζονταν σε βιβλιοθήκες σε τρεις σειρές σεμιναρίων που έγιναν στην Αθήνα. Υπάρχουν αρκετοί από τους παρόντες που έχουν λάβει μέρος σ' αυτά τα σεμινάρια. Δώσαμε μεγάλη σημασία και προτεραιότητα στο θέμα της εκπαίδευσης γιατί πιστεύσαμε πως η πρώτη μας δουλειά ήταν να δημιουργήσουμε ένα σώμα εκπαιδευμένων βιβλιοθηκονόμων. Αν δεν έχουμε εξειδικευμένους βιβλιοθηκονόμους δεν μπορούμε να ελπίζουμε ούτε σε καλά οργανωμένες βιβλιοθήκες αλλά ούτε σε αναγνώριση του επαγγέλματος των βιβλιοθηκονόμων όπως αυτό είναι γνωστό στις άλλες προηγμένες χώρες.

Παράλληλα επίσης τον ίδιο χρόνο, 1976 - 1977 έγιναν τέτοιες διεργασίες ώστε το Υπουργείο Παιδείας να καλέσει εδώ στην Κύπρο εμπειρογνώμονες για να μελετήσουν την κατάσταση των βιβλιοθηκών μας και να υποβάλουν σχετική έκθεση. Εμείς οι βιβλιοθηκονόμοι προωθήσαμε αυτή ενέργεια γιατί είναι γνωστό πως καλύτερα είναι ν' ακούουν μια φωνή απ' έξω παρά τη δική μας, να λέγει τα ίδια πράγματα μ' αυτά που διακηρύσσουμε εμείς. Έτσι λοιπόν είχαμε την ευκαιρία να έχουμε, όπως σίγουρα πολλοί από εσας θα θυμάστε, τον κ. Πώλ Σουέρεπ, Πρόεδρο, τότε, του Συνδέσμου Βιβλιοθηκονόμων της Κοινοπολιτείας, ο οποίος ήλθε εδώ, έκαμε σεμινάρια στη Λεμεσό και στη Λευκωσία, είδε και μελέτησε το σύστημα βιβλιοθηκών μας και μετά υπόβαλε μια θαυμάσια έκθεση που υποδεικνύει τον ορθό τρόπο και τις ενέργειες που πρέπει να γίνουν για τη σωστή οργάνωση ενός δικτύου βιβλιοθηκών και την ανάπτυξη του επαγγέλματος του βιβλιοθηκονόμου στην Κύπρο. Αυτή η έκθεση υπάρχει στο Υπουργείο Παιδείας αλλά δυστυχώς ακόμη να αξιοποιηθεί από την αρμόδια αρχή. Το 1977 ακολούθησε ακόμη ένας εμπειρογνώμονας, η Virginia Berkeley, Βιβλιοθηκονόμος στο Bedfordshire της Αγγλίας, λόγω της ειδικής σύνδεσης που υπάρχει μεταξύ Υπουργείου Παιδείας Κύπρου και Εκπαιδευτικών Αρχών του Bedfordshire.

Η Berkeley, μια έμπειρη βιβλιοθηκονόμος ιδιαίτερα στον τομέα των σχολικών βιβλιοθηκών, αφού άκουσε τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι βιβλιοθήκες είπε κατηγορηματικά «Εγώ δε θέλω να μιλήσω στους βιβλιοθηκονόμους αλλά θέλω να μιλήσω στους διευθυντές των σχολείων, σε εκείνους πρέπει να τα πω εγώ». Καθορίστηκαν έτσι σεμινάρια για τους διευθυντές των σχολείων που δυστυχώς όμως δεν πραγματοποιήθηκαν γιατί έτυχε την περίοδο αυτή οι διευθυντές των σχολείων και καθηγητές

να απέχουν από εξωσχολικές δραστηριότητες, ένα μέτρο που ήταν μέσα στο πλαίσιο του συνδικαλιστικού αγώνα των καθηγητών για διεκδίκηση αιτημάτων τους.

Στο τέλος της περιόδου της η Berkeley υποβάλε σχετική έκθεση η οποία έχει πολλές ομοιότητες με εκείνη του Paul Xueger αφού συμπίπτουν σε πολλά σημεία οι απόψεις τους.

Το 1982 είχαμε καταφέρει να έχουμε στην Κύπρο το συνέδριο του COMLA (Commonwealth Library Association) το οποίο ασχολήθηκε και με τις Κυπριακές βιβλιοθήκες και έκαμε συστάσεις στον Υπουργό Παιδείας πώς πρέπει να προχωρήσει στη σωστή οργάνωσή τους. Πεποίθησή μας ήταν ότι αυτές οι εκθέσεις ήταν απαραίτητες γιατί θ' αποτελούσαν τη βάση για τη δημιουργία ενός αποδοτικού συστήματος βιβλιοθηκών. Δυστυχώς δεν αξιοποιήθηκαν αμέσως. Έμειναν στα συρτάρια του Υπουργείου γιατί υποδείκνυαν ορισμένες θεσμικές αλλαγές και, όπως ξέρουμε όλοι, στην κυβέρνηση δύσκολα επιφέρονται αλλαγές. Εμείς όμως οι βιβλιοθηκονόμοι δε σταματήσαμε τις προσπάθειές μας. Συνεχώς ανακινούσαμε και μιλούσαμε το θέμα και συνεχώς το πράμα ψηνόταν όσπου έγινε μια επιτροπή η οποία μελέτησε τις εκθέσεις αυτές και υπόβαλε σχετικές εισηγήσεις οι οποίες και πάλιν αναμένουν εφαρμογή.

Μια άλλη καλή εξέλιξη - πραγματοποιούνταν μια πολυμέτωπη επίθεση - ήταν η αύξηση των Περιοδεουσών και Κοινοτικών Βιβλιοθηκών. Είχαμε μια μονάδα Περιοδεύουσας Βιβλιοθήκης και τώρα έχουμε πέντε. Αυτό θεωρείται μια σημαντική εξέλιξη γιατί όταν συνειδητοποιήσει ο λαός τι ωφελήματα έχει από τις βιβλιοθήκες τότε θα τις ζητήσει ο ίδιος ο λαός και να μαστε σίγουροι πως τότε και μόνο θα έλθει πιο γρήγορα η πρόουσα ανάπτυξη.

Για να στοιχειοθετήσω αυτή την άποψη αναφέρω ένα πραγματικό γεγονός. Ένα φωτεισμένος δάσκαλος σ' ένα χωριό έπεισε την κοινότητά του ότι για να τραβηχτούν οι νέοι από τα καφενεία, τα Βίντεο και τα ποδοσφαιράκια όπου σπαταλούσαν επιζήμια τις ώρες τους έπρεπε να δημιουργήσουν μια κοινοτική βιβλιοθήκη. Οι κάτοικοι της κοινότητας πράγματι ενθουσιάστηκαν με την ιδέα και πρόσφεραν τα αναγκαία χρήματα. Έγιναν όλες οι διατυπώσεις που χρειάζονταν μέχρι του σημείου της αγοράς των βιβλίων όπου σκάλωσε το πράμα σ' ένα τεχνικό πρόβλημα που δεν φαινόταν να λύεται γρήγορα από το Υπουργείο Παιδείας. Και αυτό οφειλόταν στο γεγονός ότι όπως είπε προηγουμένως ο κ. Γεωργίου - επενέβηκαν άνθρωποι που δεν ήξεραν από οργάνωση βιβλιοθηκών και παρόλο ότι αγαπούσαν τις βιβλιοθήκες οι ενέργειές τους ήταν αρνητικές. Η Επιτροπή Βιβλιοθήκης του χωριού, αυτοί οι απλοϊκοί άνθρωποι, ήλθαν τότε στο Υπουργείο Παιδείας και προειδοποίησαν ότι αν σε τρεις μέρες το Υπουργείο Παιδείας δεν επέτρεπε στην κοινότητα ν' αγοράσει τα βιβλία της τότε θα έφερναν τρία λεωφορεία γεμάτα από αγανακτισμένους συγχωριανούς τους έξω από το Υπουργείο Παιδείας να φωνάζουν και να

μη φεύγουν μέχρι που ν'αρθεί αυτή η απαγόρευση αγοράς βιβλίων. Βέβαια το πρόβλημα τότε λύθηκε. Αυτή ήταν μια πολύ μεγάλη νίκη για το βιβλίο και τις βιβλιοθήκες γιατί όταν ένας αγώνας γίνει αγώνας του λαού τότε οι πιθανότητες για επιτυχία πολλαπλασιάζονται. Το χωριό κέρδισε τον αγώνα του και δημιούργησε τη βιβλιοθήκη του γιατί αγωνίστηκε για το βιβλίο με τον ίδιο τρόπο όπως αγωνίζεται για το ψωμί και κέρδισε.

Με τέτοιους αγώνες η ύπαιθρος απόκτησε όχι μόνο περιοδεύουσες αλλά και μόνιμες κοινοτικές βιβλιοθήκες μερικές από τις οποίες λειτουργούν με καλύτερα αποτελέσματα απ' αυτές των πόλεων. Ένα λαμπρό παράδειγμα είναι η Κοινοτική Βιβλιοθήκη Αγλαντζιάς που αξίζει να την επισκεφθεί ο καθένας. Αναφέρω ακόμα την Κοινοτική Βιβλιοθήκη Αραδίππου η οποία στεγάζεται σ' ένα παλιό, φτωχικό δωμάτιο αλλά έχει ίσως τον πιο μεγάλο δανεισμό βιβλίων στην Κύπρο, την Κοινοτική Βιβλιοθήκη Αυγόρου η οποία στεγάζεται σ' ένα ιδιόκτητο κτίριο που δεν υπάρχει όμοιό του στην Κύπρο και η οποία δανείζει χιλιάδες βιβλία το χρόνο, όπως και η Κοινοτική Βιβλιοθήκη της Πόλης Χρυσοχούς, του Αστρομερίτη, της Κλήρου, της Ορούντας για ν' αναφέρω μόνο μερικές. Αυτές οι βιβλιοθήκες έγιναν γιατί ο λαός μας που ξέρει να εκτιμά και ν' αγωνίζεται για αξίες, αποκατάστησε στη συνείδησή του ότι μόνο με τη δημιουργία καλών βιβλιοθηκών είναι δυνατό να προαχθεί η μόρφωση και η υγιής ψυχαγωγία.

Μια άλλη εξίσου πρωταρχικής σημασίας εξέλιξη που θέλω ν' αναφέρω ήταν η άφιξη στην Κύπρο προσοντούχων βιβλιοθηκονόμων. Κατά ευτυχή συγκυρία μερικές Κυπρίες και Κύπριοι έφεραν στην Κύπρο όχι μόνο συζύγους αλλά και σπουδασμένους βιβλιοθηκονόμους. Έτσι μας ήλθε ο αγαπητός Charles Glover από τον Καναδά, η Σούζαν Οικονομίδου και η Τζίλ Κακουλλή από την Αγγλία. Μας ήλθε επίσης ο Dr. John Harvey από τις ΗΠΑ και τελευταία η Bridget Scrivens από την Αγγλία. Όλοι άριστα κατάρτισμένοι και με ανώτερα πανεπιστημιακά προσόντα στη Βιβλιοθηκονομία. Οι συνάδελφοι αυτοί συνέβαλαν σε πολύ μεγάλο βαθμό στη δημιουργία βιβλιοθηκονομικής ατμόσφαιρας με τη δουλειά τους.

Ο Dr. Harvey για παράδειγμα έχει δημοσιεύσει τόσα πολλά για τις Κυπριακές βιβλιοθήκες που τις έχει κάνει γνωστές στους αγγλόφωνους τόσο της Κύπρου όσο και διεθνώς.

Παράλληλα πρέπει ν' αναφέρουμε την κάθοδο των πρώτων πτυχιούχων των βιβλιοθηκονομικών σχολών της Ελλάδας από τους οποίους μερικοί εργοδοτήθηκαν και μερικοί αναμένουν ακόμη να εργοδοτηθούν. Πιστεύω πως σύντομα όλοι θα εργοδοτηθούν. Αυτό το στηρίζω στο γεγονός ότι η εικόνα άλλαξε. Από τη στασιμότητα και τη σιωπή έχουμε προχωρήσει στις ανησυχίες, στις έγνοιες, στις έρευνες και στην προβολή του επαγγέλματός μας. Η αναγνώριση του επαγγέλματός μας και των προσόντων μας δεν είναι δυνατό ν' αργήσει πολύ γιατί τώρα έχουμε πληθύνει και ο καθένας μας αγωνίζεται καθημερινά για αυτό το στοιχείο με το δι-

κό του τρόπο.

Επίσης στα σχολεία Μέσης Παιδείας λέγω ότι σε μερικά απ' αυτά γίνεται αρκετά καλή δουλειά. Εκείνο που ενδείκνυται και επείγει να γίνει είναι η δημιουργία θέσεων βιβλιοθηκονόμου τουλάχιστον στα σχολεία εκείνα που λόγω του μεγέθους του ίδιου του σχολείου και της βιβλιοθήκης του χρειάζεται ν' απασχολείται βιβλιοθηκονόμος πάνω σε πλήρη βάση. Υπάρχουν τα διεθνή πρότυπα πάνω στο θέμα της επάνδρωσης των σχολικών βιβλιοθηκών και πιστεύω πως έφθασε ο καιρός να τα υιοθετήσουμε και να τα εφαρμόσουμε και εμείς εδώ στην Κύπρο που νοιαζόμαστε τόσο για τη μόρφωση των παιδιών μας. Δε νοείται να στελεχώνουμε τις βιβλιοθήκες με προσωπικό που προσλαμβάνεται με βάση τις λογιστικές του γνώσεις όπως δεν επανδρώνουμε τα λογιστήρια με προσωπικό με βάση τις βιβλιοθηκονομικές του γνώσεις.

Είναι δυο εντελώς διαφορετικά επαγγέλματα τα οποία όμως δεν τυγχάνουν ίσης μεταχείρισης γιατί όπως είναι σήμερα ευνοείται το λογιστήριο και αδικείται η βιβλιοθήκη και ας είναι η βιβλιοθήκη που έχει παιδευτικό έργο και όχι το λογιστήριο. Πρέπει λοιπόν να δημιουργηθούν θέσεις βιβλιοθηκονόμων με διάρθρωση που ν' αντανakλά τις ευθύνες και τα προσόντα. Αφού γίνει αυτό τότε οι επιμελητές που εργάζονται στις βιβλιοθήκες κι έχουν πείρα και προσόντα στη βιβλιοθηκονομία που τ' απέκτησαν είτε με σπουδές, είτε με σεμινάρια που οργάνωσε το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο να έχουν, λέγω, την ευχέρεια να επιλέξουν θέση βιβλιοθηκονόμου ή θέση επιμελητή.

Μια άλλη καλή εξέλιξη ήταν η δημιουργία του Κέντρου Συνεργασίας Βιβλιοθηκών. Αυτό λειτουργεί στο Υπουργείο Παιδείας και έχει σύνδεση με όλες τις χώρες του εξωτερικού. Είναι εύκολο οι επιστήμονες και οι ερευνητές μας ή όποιος άλλος θέλει να του φέρουμε φωτοτυπία οποιουδήποτε άρθρου περιοδικού ή οποιοδήποτε βιβλίο από εθνικές, πανεπιστημιακές ή άλλες βιβλιοθήκες του εξωτερικού σε 15-20 μέρες. Παράλληλα με το Κέντρο Συνεργασίας Βιβλιοθηκών ιδρύθηκε και λειτουργεί το Κέντρο Εγγραφής Εντύπων το οποίο εργάζεται σε στενή συνεργασία με τα διεθνή κέντρα ISBN και ISDS.

Το κέντρο αυτό άρχισε να γίνεται πολύ γνωστό στους κύκλους των εκδοτών στην Κύπρο και σήμερα αποτελεί μια από τις πολύ λίγες περιπτώσεις όπου η επαναπροσέγγιση Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων γίνεται πραγματικότητα γιατί το Κέντρο χρησιμοποιείται και από τους Τουρκοκύπριους εκδότες.

Συνάμα το κέντρο έγινε αφορμή να ξέρουμε τί εκδίδεται στην Κύπρο και να αποκτάται ένα αντίτυπο από κάθε έκδοση το οποίο φυλάγεται για να κατατεθεί στην Κυπριακή Βιβλιοθήκη η οποία ελπίζουμε να ξεκινήσει τη λειτουργία της σύντομα. Προηγουμένως πάρα πολλά βιβλία γεννιόντουσαν και πέθαιναν χωρίς να μένει σημάδι από το πέρασμά τους ούτε σε βιβλιοθήκες αλλά ούτε ακόμα στα χέρια των ίδιων των συγγραφέων

τους.

Στον τομέα των σεμιναρίων έχουν γίνει πολλά. Αυτά γίνονταν με κάθε ευκαιρία. Θυμάστε φαντάζομαι τα σεμινάρια της Ursula Seume τόσο στη Λευκωσία όσο και στη Λεμεσό. Τα πιο σημαντικά ασφαλώς είναι αυτά του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου που έγιναν πέρσι στη Λευκωσία και φέτος επαναλαμβάνονται στη Λεμεσό. Σημαντικό είναι επίσης πως φέτος έγιναν σεμινάρια βιβλιοθηκονομίας σε καθηγητές και δασκάλους και επειδή τα αποτελέσματα ήταν πολύ ικανοποιητικά θα επαναληφθούν και τον *ερχόμενο χρόνο*. Αναφέρω επίσης και το σεμινάριο της Ένωσής μας που έγινε πέρσι στη Λευκωσία σε συνεργασία με το Βρετανικό Συμβούλιο με θέμα "English for Librarians". Αυτό θα το μεταφέρουμε ελπίζουμε και στις άλλες πόλεις. Μια άλλη σημαντική εξέλιξη ήταν η λειτουργία μερικών ιδιωτικών βιβλιοθηκών με τους πτυχιούχους βιβλιοθηκονόμους που μας έφεραν οι συμπατριώτες μας από το εξωτερικό. Αναφέρω τα παραδείγματα της American Academy, του MEMRB, της Κυπριακής Τράπεζας Αναπτύξεως, του Intercollege, του Frederic College. Σημαντική επίσης εξέλιξη ήταν η απόφαση των Δημοτικών Βιβλιοθηκών να δημιουργήσουν δανειστικά τμήματα. Αναφέρω μάλιστα την αξιόπαινη ενέργεια της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Λάρνακας που για τη δημιουργία δανειστικού τμήματος προσέλαβε και δεύτερο βιβλιοθηκάριο με πτυχίο Βιβλιοθηκονομίας.

Ακόμη εμείς κρίνουμε πως ήταν εξαιρετικής σημασίας η ίδρυση της Επαγγελματικής μας Οργάνωσης η οποία ιδρύθηκε το 1984.

Θα τελειώσω με ένα πολύ σημαντικό γεγονός για το οποίο ακούσαμε να γίνεται λόγος προηγουμένως, τη δημιουργία της Κυπριακής Βιβλιοθήκης, δηλαδή της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Κύπρου. Έχει τώρα 2½ χρόνια που εργάζεται μια ειδική επιτροπή για να συντάξει το νόμο της Κυπριακής Βιβλιοθήκης. Έχει τελειώσει τώρα η προεργασία και η προταση νόμου κατατέθηκε στη Βουλή όπου μας κάλεσαν 3 φορές για να απαντήσουμε σε ερωτήσεις των Βουλευτών και ελπίζουμε πως την ερχόμενη Πέμπτη θα περάσει από τη Βουλή και να γίνει νόμος σύμφωνα με τον οποίο θα ισχύει αμέσως 6 μήνες μετά τη δημοσίευσή του εκτός αν το Υπουργείο Παιδείας θελήσει να τον θέσει σε ισχύ πριν τους έξη μήνες αλλά όχι αργότερα από έξη μήνες. Αυτό είναι ισχυρό επίτευγμα.

Μια νέα βιβλιοθήκη που πρόκειται να ιδρυθεί είναι η Αχιλλείος Δημοτική Βιβλιοθήκη Λευκωσίας η οποία δημιουργείται με δωρεά, όπως ανέφερα στην εισαγωγική ομιλία μου £100,000.- από τον Κώστα Πική.

Όλα αυτά μαζί με το αυξημένο ενδιαφέρον του Υπουργείου Παιδείας είναι ενθαρρυντικά σημάδια που μας κάνουν να πιστεύουμε πως γρήγορά θα έχουμε ικανοποιητικές λύσεις στα προβλήματα που αντιμετωπίζουμε τόσο εμείς ως βιβλιοθηκονόμοι όσο και οι βιβλιοθήκες μας.

Αυτά είχα να πω και σας ευχαριστώ.

